ECK EN WIEL · KESSEL BIJ GOCH

Arien van den Bergh en de heer van Driesberg

In het gerechtelijke protocol van Eck en Wiel is in 1749 een Arien van den Bergh teruggevonden. Zijn vader was Pieter van den Bergh, richter van Eck en Wiel. Zijn moeder, Jannigje Vinck, was toen overleden. Een erfdeling noemt hun zeven kinderen en wijst Arien een nauwkeurig omschreven stuk bouwland in Maurik toe.

Datzelfde stuk land stelde een Arien van den Bergh later dat jaar als zekerheid voor zijn werk als belastinginner. De akte noemt Jan Gijsbert Ludolf Adriaan van Neukirchen genaamd Nyvenheim, heer van onder meer Driesberg, Kessel en Eck en Wiel. In november trad een ontvanger met dezelfde naam in Arnhem voor deze heer en zijn vrouw op, krachtens volmacht uit Kessel.

Wat de stukken aantonen

BEWEZEN · Het gezin in Eck

De erfdeling van 16 februari 1749 noemt Ariens ouders. Een tweede akte uit 1752 verbindt de kinderen van richter Pieter opnieuw met hun broer en diens ontvangerschap.

BEWEZEN · Het ambt in Eck en Wiel

De akte van september 1749 noemt Arien collecteur van de verponding, een heffing op onroerend goed. Hij verbond onder meer de zes morgen en vier hond bouwland uit zijn erfdeel.

STERK-WAARSCHIJNLIJK · De gemachtigde van november

De combinatie van persoonsnaam, functie, tijd en dezelfde met name genoemde heer verbindt beide mannen. De Veluwse registratie geeft Ariens ouders en woonplaats niet op.

NOG TE CONTROLEREN · Verwantschap met Peter

De bewezen afstamming geldt voor Arien uit Eck. Een bloedband met Peter × Anna Wolters, een geboorteplaats voor die Peter of een wijziging van de kandidatenstand volgt uit geen van deze stukken.

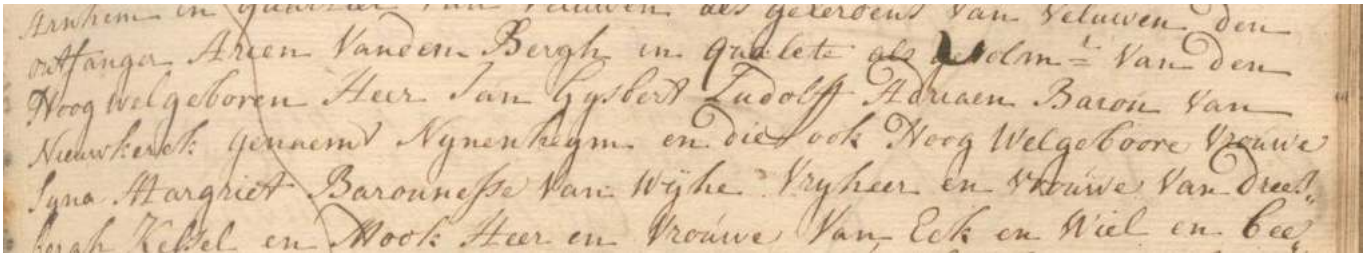

Veluwse registratie, fol. 21r. Ontvanger Arien treedt op voor de heer en vrouwe van Driesberg, Kessel, Mook, Eck en Wiel.

Regionaal Archief Rivierenland · erfdeling, scan 63

Regionaal Archief Rivierenland · zekerheid voor de belastinginning, scan 69

Gelders Archief · optreden voor de heer en vrouwe van Driesberg, scan 389

BEUSICHEM 1713 · ECK EN WIEL 1749

Pieter, Jannigje en hun zeven kinderen

Het gereformeerde trouwboek van Beusichem noemt Peter van den Berg geboortig en wonend te Ek. Jannetje Vink woonde in Beusichem. Op het registerbeeld lees ik 22 april 1713 voor de ondertrouw en 14 mei voor het huwelijk. De gepubliceerde transcriptie van Peter van der Lee geeft 2 april. De twee cijfers bij de ondertrouw zijn op de uitsnede zichtbaar.

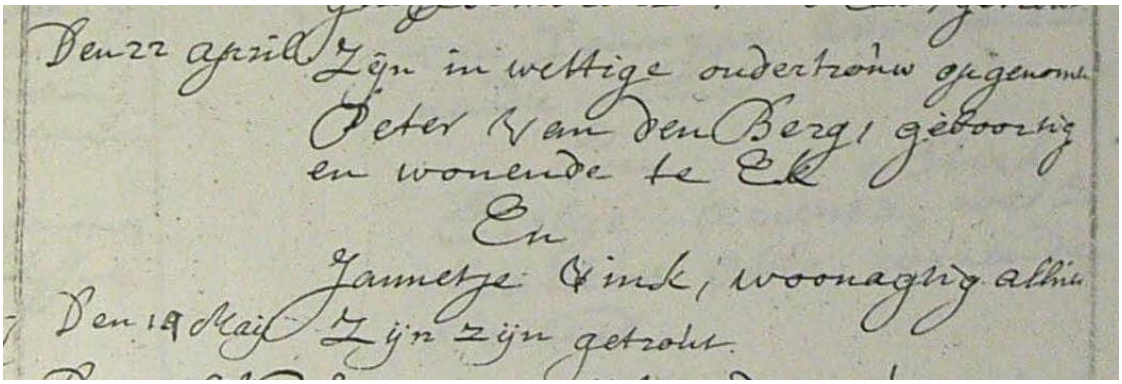

Beusichem, DTB 311, blad 105. Uitsnede uit de registerfoto. De naam, herkomst en beide datums staan bij elkaar.

Registerfoto · blad 105, pdf-blad 8

Transcriptie ter vergelijking · blz. 60

De boedelscheiding in Eck

Pieter, weduwnaar en richter van Eck en Wiel, regelde de erfenis van Jannigje Vinck met hun zeven kinderen. Arien wordt ook als broer genoemd. Twee schoonzoons treden op, onder wie Gerard van Gijsenbeeck, richter van Maurik en echtgenoot van Alida. Pieter trad als voogd op voor zijn minderjarige dochter, van wie de tweede voornaam Cornelia luidt.

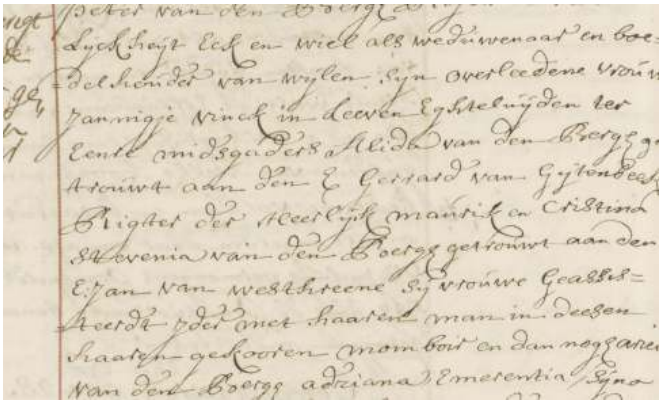

Eck en Wiel, fol. 79v, scan 63. De passage begint met Pieter en Jannigje en gaat over in hun kinderen en schoonzoons.

De erfdeling is gedateerd te Eck op 16 februari 1749. Bij het slot op fol. 83r staat 28 augustus 1749 als registratiedatum. Het gaat om de verdeling van moeders nalatenschap tijdens vaders leven.

RAR · 1514, nr. 231, fol. 79v en 80r · gezin en goederen

RAR · fol. 82v en 83r · zevende lot, datering en registratie

TWEE AKTEN · ÉÉN PERCEEL

Van erfdeel naar zekerheid voor de verponding

Bij het derde lot kreeg Arien zes morgen en vier hond bouwland in de Oude Weide onder Maurik, gewaardeerd op 1.300 gulden. Ook kreeg hij land onder Zoelen. Bij het vergelijken van de akten geven de ligging én de ongebruikelijk precies vermelde oppervlakte houvast.

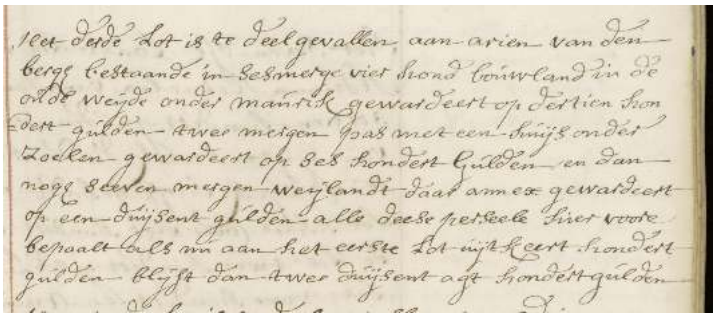

Fol. 82r, scan 65. Het derde lot valt aan Arien. De oppervlakte, de Oude Weide en Maurik volgen direct achter zijn naam.

RAR · fol. 82r · het derde lot

In een akte van 4 september, geregistreerd op 6 september 1749, verschijnt Arien als aangestelde collecteur voor de verponding van Eck en Wiel over 1748. Bij de stemming over zijn benoeming trad een gevolmachtigde van de baron op. In november zou Arien zelf als diens gemachtigde optreden. Als zekerheid geeft Arien onder meer zes morgen en vier hond bouwland in de Oude Weide onder Maurik op. Bij de belenders staan onder meer de armen van Rijswijk en Maurik.

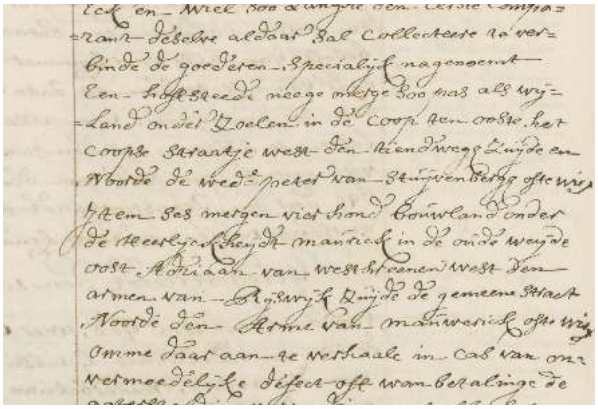

Fol. 85v, scan 69. Na het goed onder Zoelen staat het bouwland onder Maurik, met dezelfde oppervlakte als in het derde lot.

RAR · fol. 85r · begin van de akte over de verponding

RAR · fol. 85v en 86r · baron, onderpand en datering

Het Veluwse register van 12 november 1749 noemt de ontvanger bij de hypotheek op Rampselaer. De Edese bewerking leest 8 november als dag van de Kesselse volmacht. Het dagcijfer in het registerafschrift is minder duidelijk. De zelfstandige Kesselse volmacht blijft gezocht.

Gelders Archief · 0203, nr. 825, fol. 21r · huidige scan 389

Gelders Archief · fol. 21v · huidige scan 390

ECK EN WIEL · 1752–1760

Een broer in functie en een latere echtgenote

In de akte van 6 mei 1752, geregistreerd op 15 mei, stellen de erfgenamen van de inmiddels overleden richter Pieter van den Bergh bezit tot zekerheid. Het register spreekt van hun broer en noemt zijn aanstelling als onderontvanger op 30 december 1751. De tweede akte verbindt dus het ontvangersambt rechtstreeks met de kinderen van de richter. De voornaam in de beroepspassage lijkt Arien of Arent. De index bij dit deel verwijst onder Arien ook naar fol. 94v.

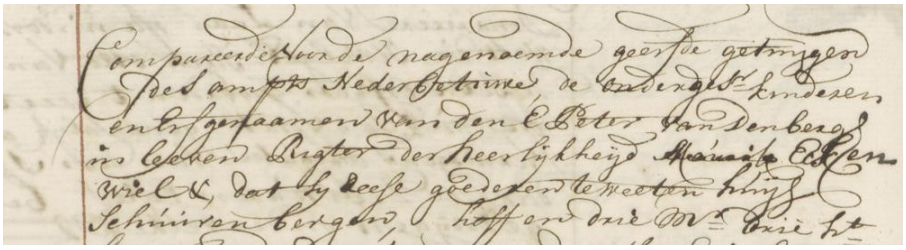

Fol. 94v, scan 78. De kinderen worden aangeduid als erfgenamen van Pieter, in leven richter van Eck en Wiel.

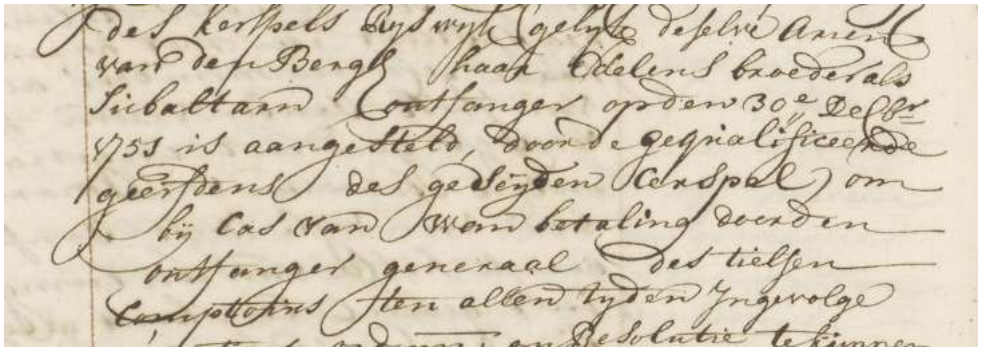

Op hetzelfde blad staan de broer, zijn ambt en de datum van zijn aanstelling. De familierelatie wordt hier uitgeschreven.

RAR · fol. 94v · zekerheid door de familie

Een schuldbekentenis van 30 oktober 1760 noemt Arien van den Bergh en Clasina Johanna van Soelen als echtelieden. De schuldsom is 2.650 gulden. Onder het verbonden goed staan een huis en boomgaard onder Eck. De registratie volgde op 4 november. Deze inschrijving geeft een echtgenote voor een gelijknamige man ter plaatse. Als identificatie met de collecteur verdient zij een eigen controle via de huwelijksinschrijving of de eerdere verkrijging van het huis.

RAR · fol. 150v, scan 133 · Arien en Clasina Johanna

De oudere secretaris Aert

De registers van Beusichem en Vianen noemen in 1683 Aert van den Bergh, secretaris van Eck en Wiel. De Beusichemse inschrijving noemt zijn bruid Steyntje van Nes en vermeldt op 9 oktober een attestatie. Scan 46 van Vianen vermeldt de ondertrouw op 23 september en een huwelijk ter plaatse in oktober. Een afstammingslijn van deze secretaris naar richter Pieter of naar Arien vraagt een afzonderlijke akte.

Beusichem · registerbeeld uit 1683, pdf-blad 6

Nationaal Archief · DTB Vianen, 3.04.16.145, nr. 4, scan 46

GAESDONCK · DE TWEEDE DRIESBERGSE BOUWHOF

Welke registers in het kloosterarchief lagen

Paul Clemen beschreef in 1892, onder het afzonderlijke hoofdstuk Gaesdonk, een kopieboek dat Franz Jeremias Kaulen in 1718 had geschreven. In dezelfde passage vermeldde hij Rentenbücher en Lagerbücher. Die twee woorden duiden op boeken van renten en van het bezit en de rechten van een instelling. Clemen gaf van die boeken geen signaturen, jaren of namen van afzonderlijke hoeven.

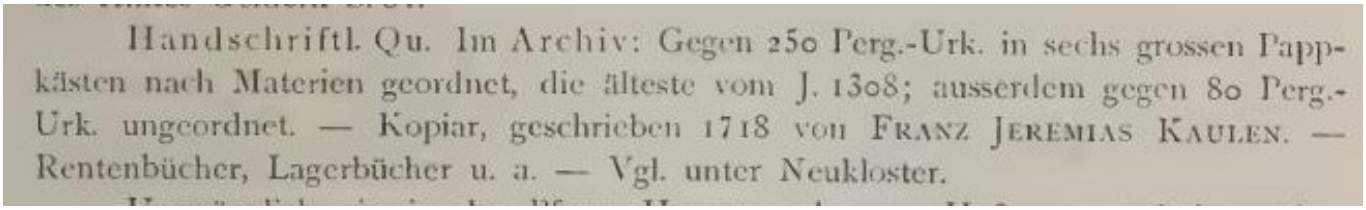
Handschriftl. Qu. Im Archiv: Gegen 250 Perg.-Urk. in sechs grossen Pappkästen nach Materien geordnet, die älteste vom J. 1308; ausserdem gegen 80 Perg.-Urk. ungeordnet. — Kopiar, geschrieben 1718 von Franz Jeremias Kaulen. — Rentenbücher, Lagerbücher u. a. — Vgl. unter Neukloster.

Paul Clemen, Die Kunstdenkmäler des Kreises Kleve (1892), p. 19, doorlopende paginering 443. De datering 1718 hoort bij het kopieboek.

Open de gedrukte bron · Gaesdonk, pdf-blad 25

Het Loo-Archief vermeldt onder de door Joost van der Loo gekopieerde bestanden ook een Cartularium van Gaesdonck. De beschrijving geeft de schrijver en datering niet op. Of dit om Kaulens kopieboek gaat, kan worden getoetst aan het titelblad, het slot en de foliering. Een kopieboek kan de juridische oorsprong van de last vastleggen. Voor de naam van een betaler in een bepaald jaar is een gedateerde ontvangstpost of rekening nodig.

Stichting Loo-Archief · beschrijving van de archiefkopieën

Zo is de juiste hof te herkennen

Post 2 van de in 1998 gepubliceerde verkooptekst uit 1753 koppelt de tweede Driesbergse bouwhof aan Jacob Leenders, een afzonderlijk gelegen katstede en een jaarlijkse last van één malder rogge en een paar hoenders aan Gaesdonck. De last kwam voor rekening van de koper. Een eerdere registerpost waarin deze kenmerken samengaan, zou de hof kunnen identificeren. Voor een voorafgaande pachter blijft een vermelding van zijn gebruik of pacht vereist.

Gommans · Rond de Grenssteen 47 (1998), verkooptekst Driesberg

Wat nog openstaat voor Peter

De Eckse stukken verklaren hoe de naam van een Gelderse ontvanger in een Kesselse volmachtszaak kon opduiken. Ze geven geen verwantschap met Peter × Anna Wolters. Voor de hoofdlijn blijft Maaseik 1693 de eerste onderzoekskandidaat. De oudere Driesbergse pacht, de Gaesdonckse ontvangstpost en de bezitters bij de kerk in Kessel in 1734 blijven open. Het meest onderscheidende gegeven voor de volmacht is nu een vermelding van Arien als zoon van Pieter, broer van een genoemde erfgename of bezitter van het Maurikse perceel.